

poznáváme, pak jde o složitější případy – třeba když (s překvapením) zjišťujeme, že o svých mentálních stavech jsme informováni hůře než někdo druhý: např. když nás druhý upozorní, že jsme rozčilení, a my zjišťujeme, že má pravdu, až z toho, že mu s křikem (ale upřímně a přesvědčeně) odpovíme: „Já jsem klidný!“ V tom případě teprve na svém vlastním chování zjišťujeme, jaké je naše skutečné rozpoložení. Běžně ovšem své mentální stavy vůbec nepoznáváme. Ne proto, že by nám byly zcela utajeny, ale naopak: náš vztah k nim je tak bezprostřední, že jej nelze nazývat poznáváním. Není zde totiž právě ten rozdíl, kterého se dovolává argument proti soukromému jazyku: rozdíl mezi tím být v určitém mentálním stavu a pouze se mylně domnívat, že v něm jsme. Jak už bylo řečeno, případy, kdy se můžeme ohledně svých vlastních mentálních stavů mýlit, samozřejmě existují. V těchto případech ale není nositel těchto stavů ve výhodě proti ostatním – není lépe informovaný, není autoritou, nemůže se dovolat nějakého privilegovaného poznání. A naopak případy, kdy autoritou je, nejsou případy, kdy by své mentální stavy poznával – jsou to případy, kdy své stavy vyjadřuje. Někdo by snad řekl, že v těchto situacích nemá nositel počítky, ale naopak počítky mají jeho.

Jak vidíme, argument proti soukromému jazyku ve své jednoduché tradiční podobě obrátil filosofii mysli naruby. Nenutí nás přitom odmítnout větu „Počítky jsou soukromé“, která vypadá na první pohled naprosto přesvědčivě. Musíme si jen ujasnit, co ta věta znamená. To, že jsou počítky soukromé, neznamena, že se vždy můžeme jen dohadovat nebo na základě vnější evidence usuzovat, jaké počítky a pocity mají druzí, a že to nikdy nebudeme vědět jistě. Znamená jen tolik, že počitek není věc, kterou mohou dva jediní vlastnit společně – jinými slovy, každý má jen své vlastní.

S tím souvisí ještě jedna důležitější věc. Argument proti soukromému jazyku se pokouší skoncovat s představou počítka jako věci, kterou jeho nositel samu o sobě *poznává* a *pojmenovává*. Počitek je něco, co máme – je součástí toho, jak jsme. Výše uvedený paradox, do kterého ústila úvaha o soukromém jazyce, která ukazovala, že mluvčí soukromého jazyka nemůže rozlišit mezi případem, kdy používá jméno počítka správně, a případem, kdy se jen domnívá, že je používá správně, vede k závěru, že jména počítků nejsou dodatečnými nálepkami pro věci, které jsme nejprve poznali, a teprve pak pro ně našli jméno. Wittgenstein předvádí, že řeč o počítcích, jež zahrnuje jejich jména, může vzniknout jen tam, kde byly počítky svázány s přirozeným vyjadřením, kterým se projevuje ten, kdo daný počitek zakouší. Slovní výraz pro to, že počitek mám, pak funguje primárně jako náhražka onoho přirozeného výrazu. Zavedená praxe přirozeného vyjadřování umožňuje vznik praxe slovního vyjadřování počítků. Jako „jednu možnost“ nám to aspoň nabízí oddíl 244 *Filosofických zkoumání*:

Slova se spojují s původním, přirozeným výrazem počítka a nastupují na jeho místo. Dítě se poranilo, křičí; a tu k němu dospělí mluví a od nich se dítě učí různým zvoláním a později větám. Dospělí učí dítě novému chování při bolesti.

„Ty tedy říkáš, že slovo ‚bolest‘ znamená vlastně křičení?“ – Naopak, slovní výraz bolesti křičení nahrazuje, a nepopisuje je.

Mimochodem, Wittgenstein jakoby nám tady nabízel vlastní verzi obrazu, kterým celou svou knihu uvedl, totiž úryvku z *Vyznání* sv. Augustina, kde se vypráví, jak se jako dítě učil mluvit (*Zkoumání*, § 1). Wittgenstein dal tento citát na začátek knihy jako ilustraci určitého přístupu k jazyku,